

באר עזרי

מחזורת הג'צ
ר' אברהם צבי קלוגער שליט"א
רב רק"ק נהר ישראל

נקודה של התבוננות וחזיון
על פרשת השבוע

אשיחה בהוקד

יחוד השבת דרכי עבודת ה' הנלמדים מהלכות שבת

מציאת הטוב גם במקום שנראה כהיפך הטוב - הן בעבודת ההודאה להשי"ת והן בעסק התשובה באחרית השנה

הבאת ביכורים - השלמת היציאה מעצרים וכיבוש ארץ ישראל

בפרשת השבוע אנו לומדים על מעמד הבאת ביכורים, כשהאדם זוכה להביא להשי"ת מתעבת שדוה, ובאותה שעה הוא פותח את פיו בהודאה לקונו ואומר את פרשת 'מקרא ביכורים', כמו שנאמר "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אובד אבי וירד מצרימה" וגו'. ולכאורה הדבר אומר דרשני - מה ענין יציאת מצרים למקרא ביכורים. והבנת הדברים, שכן יציאת מצרים היתה כדי שבני ישראל יהיו עם ה', יגדלו בנחלתו וארצו ויעבדו אותו שם, כמבואר שוב ושוב בלשונות הכתובים טרם יציאת מצרים, שהמכוון בכך הוא כדי להעלותם לארץ זבת חלב ודבש וכו'. והנה ענין זה בא אל שלמותו בהבאת ביכורים, לאחר שיהודי מגיע לארץ ישראל, מקבל בה נחלה וחלקת אדמה, ולזקק מתעבת שדו ומעלה אותה כקרבן לה', הרי שבכך נשלמה היציאה ממצרים והכניסה לארץ ישראל וכיבושה, עד העלאתה לפני השי"ת. ולכן בהבאת ביכורים הומן גרמא לעמוד ולהודות על יציאת מצרים שנשלמה כעת.

ההודאה להשי"ת גם על הקושי

אולם עדיין צריך ביאור, שאף שראוי בזמן הבאת ביכורים להודות ולהלל על היציאה ממצרים ועל הכניסה לארץ ישראל, אך מה ענין סיפור כל התלאה אשר מצאתנו שם - "וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה. ונצעק אל ה' אלהי אבותינו" וגו'.

ובביאור הדברים כתב הספה"ק, שאינו מודים להשי"ת רק על היציאה ממצרים, אלא גם על הגלות עצמה. שכן לאחר מעשה אנו מבינים למפרע שהגאולה איננה רק 'פטרון' הבעיה שייצרה הגלות, אלא אדרבה, בגאולה זכינו לדרגות שלא יכולנו לזכות ללא הגלות. ונמצא איפוא שהגלות היא חלק מהדרך לבוא לאור שאלינו זכינו בגאולה.

ולכן הסיפור צריך להיות בדרך של "מתחיל בגנות ומסיים בשבח", והיינו שיש להפוך את הגנות עצמה לשבח, את הגולה לגאולה - על ידי חספת האות א' בתוך הגולה. והיינו על ידי ההתבוננות שגם שם היה השי"ת איתנו, וכל הגולה היתה מתוך רחמי ה' ורוב חסדיו.

"מי חכם וישער אלה ויתבוננו - שהכל זה רק - חסדי ה'"

דברים אלו ללמד על הכלל כולו יצאו - על כל פעם שיהודי מודה להשי"ת על יציאתו למצור פירטי בו היה נתון, שלא יזהר רק על מה שנראה כטובה בהסתכלות חיצונית וגשמית, ויעלים עיניו מהתקופה הפחות טובה. אלא יוסיף ויתבונן ויחפש לראות את הטוב שזיה נעו גם בתוך הקושי והצער, והיינו את המתעבת שהוא קרבן דיקא על ידי הקושי, ויזהר גם על כך להשי"ת.

וכמו שנרמז בתהלים מזמור ק"ו, אותו אנו אומרים מידי ערב שבת, כדי להודות ולהלל על כל מעברי הנפש שעברנו במשך ימות החול, ושם אנו מזכירים את ה'אריבעה צריכים להודות', אשר מודים ומשבחים להשי"ת על שהוציאם מן המצר, ומסיימים את הפרק בפסוק "מי חכם וישער אלה ויתבוננו חסדי ה'". ולכאורה צריך להבין, מדוע צריכים 'התבוננו' לחכמה כדי להודות על חסדי ה'.

ויש לומר שהמכוון בדברים אלו הוא, שאחרי שמודים להשי"ת על רוב חסדיו, מגיע לחכם ומתבונן ומבין שבאמת כל מה שעבר עליו לא היה צרות אלא "חסדי ה'". ואף שבדאי יש לו ליהידי להודות להשי"ת על כך שהוא ניצל מהצרה, אבל בנוסף לזאת יש להתבונן ולהבין שבאמת הצרה היתה מתוך רחמי ה' המרובים, וכמו כן יש להתבונן ולראות כמה זכה והוזקק להתקרב להשי"ת מתוך הקושי "וזה 'מי חכם', שכן להסתכלות זו צריך ראייה כללית ומקיפה, בחינת חכמה].

העלמת השי"ת על ידי "כל איש ישראל" - כל העצבים והעצבים של איש הישראלי

מעין ענין זה אנו רואים בעבודת התשובה, בה אנו עוסקים בימים אלו, כהנהגה להמלכת השי"ת בראש השנה. והיינו שלקראת יום המלכה אנו מתקנים את המקומות בהם לא קיימנו את רצונו ויתברך, כלומר - שבהם לא היתה ניצרת מלכותו.

ובפשטות היה מקום לומר שעבודת התשובה היא 'למחוק ולבטל' מקומות ומצבים אלו, על ידי חרטה על העבר וקבלה על העתיד, שבכך אנו מבטלים את כל מה שאירע, ופותרים דף חדש, בו נשתדל לעשות את רצונו ויתברך ולהמליכו עלינו ועל הבריה כולה.

אולם אחר מה שנתבאר אודות דרכי ההודאה להשי"ת ומציאת הטוב גם בתוך מה שהיה נראה כהיפך הטוב, יש לומר שבדברים אלו שייכים גם לעבודת התשובה, שבעומק מחותה היא 'להשיב' להשי"ת את המקומות בהם לא היתה ניצרת מלכותו, וכעת, באחרית השנה, יהיה מרחק בהם ומתבונן בעמקם, ומצא נקודות אור וקירבה ה' גם בתוך זמנים אלו, ובכך הוא ממליך את השי"ת [למפרע] גם על אותם מצבים. ונמצא שמצא את אור הגאולה בתוך הגולה, כמו שהתבאר. בדרך שכזו יהיה זוכה להפוך את כל חייו למציאות אחת של תשובה וקירבה ה', איננו צריך מידי שנה 'לבטל' את כל העבר ולהתחיל מחדש, אלא שעל ידי התשובה הוא חוזר להשי"ת ומחזיר איתו את העבר, ובכך הוא ממשיך לעסוק בהמלכת ה' בשנה הבאה, ביות שאת ויתר עז.

והדברים נרמזים בפרשת נצבים [אותה קוראים בשבת סליחות], שנפתחת בתבית "אתם נצבים" וגו', והכתוב מונה ומפרט עשר דרגות בכלל ישראל, מ"דאשיכם" ועד "חוטב עצץ ושואב מימין", ובספר ליקוטי תורה כתב שהוא רמז לעבודת ראש השנה, בו נכללות כל הדרגות בראשיכם, ומצטרפות להיות חלק מהמלכת השי"ת בעולם.

וכשם שהוא בכלל ישראל, כך הוא גם בדרך פרט בכל אחד ואחד מישראל - שמוטל עליו לכלול את הדרגות הנמוכות של מצבי חייו [שהם בבחינת 'חוטב עצץ ושואב מימין'] יחד עם הדרגות הגבוהות אליהן זכה [שהם בבחינת 'דאשיכם' שבטיכם זקנים], ולהמליך את השי"ת על ידי כל הימים גם יחד - גם הימים שבבחינת 'דאש', וגם הימים של העקבים, שרמזות בסוף השנה, והיינו על ידי שיהיה [בעבודת התשובה] שגם בימים שדו בבחינת 'עקבים' הוא ממליך את השי"ת, וגם הם מצטרפים כעת לקחת חלק בהמלכת השי"ת למלך על כל הארץ.

אפיית החלות וברכת המוציא ב'סעודתא דמהימנותא' בשבת קודש

עומדים אנו בשערי סדרת מאמרים על ל"ט מלאכות שבת, בהם נעסוק בענין תיקון אותן מלאכות, לנקותם מאחזות החטא הקדמוני שגם שמלאכות שורשיות אלו יהיו שייכות לל"ט קללות [ומלקות], ולגלות כיצד בשורשן הן שייכות לטל של חיים, בכח השבת.

אולם, לפני שניכנס לפרטי המלאכות, נחתום את הסוגיא בה עסקנו בשבוע שעבר, בענין עסק האמונה ב'סידורא דפת', שנפתח במלאכת הזורע, עליה אמרו חז"ל "שמאמין ב'ז' עולמים וזורע", ובסיום הטייתה והגיעה בעשרת מלאכות הכנת הפת, לזקק האדם את הפת בעשר אצבעותיו, ומברך עשר חיבות - "ברוך אתה ה', אלוהינו מלך העולם, המוציא לחם מן הארץ". בתבנית אלו אנו מבטאים, שאמנם לא ניכר להדיא שהשי"ת הוציא את הלחם מן הארץ, אך אנו יודעים ומזכירים בכך שגם 'מעשה ידי אדם' הם בכוחו של השי"ת, ולכן זה נחשב שהוא זה ש'הוציא לחם מן הארץ'.

והתבאר, שבכך מתקנים את החטא הקדמוני שמהותו פירוד וישות, שכן הנחש פיתו את אדם וחוה שעל ידי אכילת עץ הדעת הם יכולים להיות 'יצירי עולמות' [בעצמם ה', בלא השי"ת, ואכ"מ].

ועתה נבוא להוסיף על כך, שאם בכל ימות השבוע יכולים להפוך את 'סידורא דפת' לטובה ולברכה, על אחת כמה וכמה הדברים שייכים ומאירים באכילת הפת וברכת המוציא בשבת קודש, 'יומא דמהימנותא'. ויש לומר שלכן חלק יסודי מלבד שבת הוא אכילת הפת [והס' פסחים קא], וכתב הטור (א"ח רע"ד) על סעודות השבת [שחרית וערבית, חוץ משל"ס]: "כיון שהם עיקר סעודת שבת, אי אפשר להם בלא פת".

וכמו כן מבואר בפוסקים, שיש ענין מיוחד באפיית החלות לכבוד שבת קודש, כמו שכתב השר"ע (שם רמב"א): "נהגין ללוש כדי שיעור חלה בבית, לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויר"ט, והוא מכבוד שבת ויר"ט, ואין לשנות". וכתב המש"ב (ס"ק ו) לבאר את הלשון "כדי שיעור חלה", ש'מלבד שהלישה והאפיה הוא מכלל כבוד שבת ויר"ט, כמו שמסיים לבסוף, עוד יש בזה טעם כדי לקיים מצות חלה, לפי שאיבדה את אדם הראשון, שהיה חלתו של עולם שנברא בערב שבת".

ולפי מה שנתבאר אודות תיקון החטא הקדמוני בשבת קודש, יש להוסיף ולבאר את ענין הכנת ואפיית החלות לשבת - שבכך אנו מתקנים את שורש אותו החטא, ותחת "בזיעת אפיק תאכל לחם" שנגרם בעטיו של נחש [שעיקרו הוא הקללה של היפר האמונה, שעלולה להתברר על ידי העבודה בזיעת אפיק], אנו מכינים את החלות לכבוד שבת קודש במחשבות של אמונה, ובכך מתקנים את חטא אדם הראשון.

בדברים אלו יש לבאר את מנהג ישראל תורה שהחלות של שבת 'צורתן משונה משאר פת' [ש"ע י"ד צ"א], ונהגו לעשותם בצורה של קליעה, וכבר עמדו על כך בספרים, וביארו באופנים שונים: יש שכתב שבכך אנו עושים זכר לחם הפנים [קונטרס עיון תפילה בסידור דעת קדושים, ע"ש], ויש שכתב שנהגו לאפות את החלות בתנור אחד עם בשר, ולכן עשו היכר בצורת החלות, כדי שלא יבואו לאוכלם עם חלב [מקור חיים, לבעל החור, א"ח רע"ד].

ולפי מה שנתבאר יש לבאר ענין זה באופן נוסף: שכן צורת הקליעה מבטאת אחדות וחבור. שהרי לוקחים שני חלקים, ומחברים אותם זה לזה, ועל ידי האפיה הם נעשים 'אחד'. והוא רמז לתיקון החטא הקדמוני, שם היתה האכילה בדרך של פירוד בין האדם לקונו, וכעת מתעורר החבור והאחדות עם השי"ת על ידי הכנת הפת במחשבות של אמונה, ועל ידי ברכת 'המוציא לחם מן הארץ' של שבת קודש.

ויומקונו בזה דברי האר"ל (ושע"כ דרושי קדוש ליל שבת, א'): "ברצותך לומר ברכת המוציא, אז תיקח ב' לחמים וכו'. וב' שולי הלחמים יהיו דבוקים זה בזה וכו', ואז יתראו כאילו ה' לחמים נעשו לחם אחד". והדברים עולים בקנה אחד עם מה שנתבאר שבלחם של שבת קודש אנו מתעסקים בסוד החבור והיחד.

עם חתימת פרקי המבוא הכלליים למלאכות שבת, ופרקי המבוא לסידורא דפת, ניכנס בס"ד לעסוק בפרטי ל"ט המלאכות באור הפנימיות. "ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננה".

סדר 'זכרונות' – נחמה לכלל ישראל בתוקף הגלות

תציה דקה בעוצם הלב – מהות העבודה בסדר 'זכרונות'

חלק מהותי ומרכזי מעבודת ראש השנה זה אמירת סדר 'מלכויות זכרונות שופרות'. אולם, בעוד ש'מלכויות' הוא עיקר עבודת היום – המלכת הש"ת, וכן סדר 'שופרות' שייך למצות תקיעת שופר, שהיא מעיקרי עבודת היום, ובכך אנו ממליכים את הש"ת – הרי שלגבי החלק של 'זכרונות' עלול האדם לחוש חוסר בהירות, הן בעצם תוכן ברכת זכרונות, והן בקשר של סוגיא זו לראש השנה.

ובפרט כאשר מתבוננים בתוכן הפסוקים של 'מלכויות זכרונות שופרות' – שב'מלכויות' ושופרות אנחנו מבקשים על התגלות מלכות הש"ת, כאשר 'יתקע בשופר גדול', ואזי נזכה לקיבוץ גלויות ולבנין בית המקדש בירושלים עיר המלוכה, אך ברכת זכרונות עוסקת לכאורה בעבר – במאורעות שאירעו אצלנו ובמצרים וכו'. ומה טעם יש לעמוד בראש השנה ולעסוק בזכרונות מהעבר, ומה לכך ולעבודת המלכת הש"ת.

ועוד, שהרי ראש השנה נקרא 'יום הזכרון', ומשמע שענין הזכרון הוא חלק מהותי מיסודו של יום, ויש להבין מה המכוון הפנימי בפסוקי הזכרונות, ומה הקשר שלהם לעבודת ראש השנה.

הש"ת זוכר את כל הבריא – גם כשאין זה נראה כן בחיצוניות

נפתח סוגיא זו בהתבוננות בנוסח של פתיחת ברכת זכרונות – "אזרח זוכר מעשה עולם, ולכאורה צריך ביאור, הרי המושג 'זכרון' שייך אצל מי ששייכת אצלו שכחה, ועל כן מדגישים שאינו שוכח מענין פלוני, אלא זוכר ממנו, אולם מה שייך לומר שהש"ת 'זוכר' משהו – הרי הש"ת מחיה ומהווה תמיד את כל הבריא.

ובביאור הדברים יש לומר, שאף שאנחנו מאמינים שהש"ת זוכר תמיד את כל המפעל, ואין שכחה לפניו יתברך כלל, אולם בהסתכלות חיצונית נראה [לפעמים] כאילו ח"ו 'לית דין ולית דיין', שכן ההעלמה ששוררת בעולם גורמת שאיש הישר בעיניו יעשה, ולא ניכר להדיא שיש מנהיג לבירה, ועל כן כאשר מתגלה לעיני הנבראים שהש"ת מנהיג את עולמו כרצונו – לזאת יקרא שהתגלה ונתפרסם הזכרון, והיינו שמתפרסם ומתגלה שהש"ת זוכר תמיד את הבריא ומנהיגה.

וכמו שרואים בפסוק הראשון של זכרונות – שעוסק בענין מה שאירע עם נח, שכל הבריא נמחתה במי המבול, ובהסתכלות 'מן הצד' על הבריא בזמן המבול היתה נראית תיבת נח כעוד קופסא ששטה על פני המים במשך שנה שלמה – ללא כיוון ברור וללא די מכוונת, כמו עוד הרבה הפצים ותיבות שבדאי שטו על פני המים עד שנמחו במי המבול. אולם בסיום התגלה כיצד הש"ת מנהיג את עולמו, כאשר הוא פנה אל נח ואמר לו לצאת מהתיבה וכו', ובכך התגלתה הזכירה של הש"ת על נח במשך כל זמן המבול.

כמו כן יש לפרש את הפסוק השני של זכרונות, שעוסק בזכירת הש"ת את בני ישראל במצרים: "וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב", שהרי בדאי גם במשך כל שנות השעבוד היה הש"ת איתם בצרתם, וכאריכות דברי חז"ל בזה בריבוי אופנים וגוונים, אלא שבפסוק זה מודיע הש"ת למשה רבינו שהגיעה השעה לגלות ולהראות לעם סגולה שהוא זוכר אותם.

וכמו כן יש לומר בביאור הפסוק השלישי בסדר זכרונות: "זכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור", שנאמר בסוף פרשת בחוקות, אחר כל הקללות והסרת הפנים שכתובים שם, שמבואר בראשונים שנרמזו שם הגלויות של כלל ישראל, כאשר בחיצוניות נראה כאילו ח"ו בני ישראל נשכחו כמות מלב ואין זוכר, ולזה בא הכתוב ומדגיש, שגם כאשר ייראה כאילו ח"ו השכחה שולטת בעולם, אך באמת "זכרתי את בריתי יעקוב" וכו'.

וכמו כן יש לפרש את הפסוק שאנחנו אומרים בהמשך תפילת זכרונות – "ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר 'הלוך וקראת באוזני ירושלים לאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", שכן פסוק זה נאמר כהקדמה לגלות הקשה, כאשר ירמיה הנביא מתנבא קודם החורבן ואומר לבני ישראל – "תיכף יבואו ימים קשים, ימים של גלות צער ויסורים, ואז ייראה לכם כאילו ח"ו נשכחתם מלב, וכביכול שכחתי את 'חסד נעורריך' ואהבת כלולותיך, ועל כן הנני מקדים ואומר לכם, שאף שבעקבות מעשיכם תאלצו לצאת לגלות – והיינו שאתם הולכים לקראת מצב שבו ייראה לכם כאילו ח"ו נשכחתם כמות מלב בחשכת הגלות, אולם דעו לכם שהאמת איננה כן, אלא עדיין הנני זוכר לכם מה שהלכתם אחרי במדבר" וכו'.

ומתוך הזכרת פסוקים אלו אנחנו ממשיכים ומבקשים על הגאולה העתידה, כאשר תתגלה הזכירה הגדולה, ואזי נראה ונבין איך הש"ת היה איתנו לאורך כל שנות הגלות, ועל זה אנו מבקשים:

"זכרנו בזכרון טוב לפניך ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי קדם וכו', וקיים לנו ה' אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור 'זכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני ה'".

ומובן, שענין זה שייך ליום המלכת ה' למלך על כל הארץ, שכן ההעלמה ששוררת בבריא מסתירה את מלכות ה', כמו שנתבאר שגורא שלית דין ולית דיין ח"ו, ומלכות ה' נעלמת ונסתרת. ואת זה אנו מבטאים בפסוקי 'זכרונות' – שגם כאשר איננו רואים להדיא את מלכות ה', אולם אנו מאמינים במלכותו, ומתפללים ומייחלים לגילוי כבוד מלכותו בעולם.

כי זכר כל היצור לפניך בא,

מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדיו גבר,

מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש.

הש"ת זוכר כל מעשה טוב וכל מחשבה טובה

אחר שנתבאר שבברכת זכרונות אנו מעוררים את האמונה בכך שהש"ת רואה ידע וזוכר את כל הבריא בכל עת, גם כאשר נראה בהסתכלות חיצונית כאילו ח"ו לית דין ולית דיין, נתבונן ונראה שסוגיא זו שייכת גם לחיי היום-יום של כל יהודי, שעובר מעברים כאלו בעומק נפשו, ויש לעודד את האמונה בזכרון של הש"ת בכל ענין וענין ובכל פרט ופרט שעובר על כל יהודי.

וכגון בעסק התורה והמצוות, שיהודי עסוק במשך היום בקיום תורה ומצוות, אך לפעמים עלולה לעלות בדעתו מחשבת און: "האם באמת יש ערך וחשיבות לכל מעשי", שהרי איננו רואה בעין בשר שמעשיו פועלים משהו בבריא החיצונית, ובהסתכלות גשמית נראה שפעולה אחת גשמית פועלת ועוזרת הרבה יותר מריבוי תפילות ומעשים טובים, וזה גורם לתהיות וספקות בעומק הלב של איש הישראלי, ומליבא לפומא לא גליא.

והנה ראש השנה הוא זמן הדין והמשפט, והזמן להתעסק בכך שעולים לפני כסא הכבוד כל מעשי בני אדם, והש"ת שופט את האדם ובודק ובוחר בגני נסתרות כל פרט ופרט. וכן משמע מלשון ונוסח ברכת זכרונות – שחלק מעבודת הזכרונות הוא ההתעסקות במציאות הדין והמשפט, וכמו שאנו אומרים "כי זכר כל היצור לפניך בא, מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדיו גבר, מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש".

והנה יש המתמלא פחד ורעדה באמירת תיבות אלו, בהיזכרו שהוא יום הדין, ומי יצדק לפניו במשפט. אמנם, באמת עיקר תכלית הזכרונות הוא להזכירנו שהש"ת משגיח על כל מעשינו, וכל תנועה שלנו נחשבת ונראית בעיניו, והיא משנה ומשפיעה על כל הנהגת העולם ותכלית הבריא. ואדרבה – המושג 'שכר ועונש' נובע מגדל החשיבות של כל פעולה של יהודי. ועיקר התכלית בהתבוננות זו היא כדי להחשיב את פעולותינו ומעשינו הטובים. ואמנם גם שאר המעשים באים לפנינו ונצפים בכור הבחינה, ומה ילמד האדם להשיג על מעשיו, אשר משפיעים על כל הבריא, אולם "מדה טובה מרובה" – כמה נחת רוח יש להש"ת מכל פעולה קטנה, ואף גם מכל מחשבה טובה ורצון טוב שהיה ליהודי לרגע, והוא בעצמו איננו זוכר מכך כלל.

ונבאר את הדברים במשל לאדם שנשכר לעשות מלאכה מסוימת, ואף שהוא מגיע לעבודה יום אחר יום ועושה את מלאכתו במסירות ונאמנות, אך איננו רואה את בעל הבית, ואיננו שומע כלל דברי הערכה על פעלו, ומתוך כך אינו יודע אם מעשיו ופעולותיו רצויים לפני בעל הבית, ולבו נשבר בקרבו. אך לפתע נגש אליו ידיד קרוב ולוחש לו: "דע לך, אמנם אינך רואה כאן את בעל הבית, אבל אל תדאג – הוא יודע היטב כל מה שאותה עושה ופועל, ויום יבוא ותראה ותבין כיצד הוא היה מעורה בכל מה שעשית, וידע היטב הכל, וגם שכרך לא יקופח".

וכמו כן בענינו – שאמנם הבריא מתעה ומבלבל את האדם, שכן נראה שעולם כמנהגו נוהג, וח"ו לית דין ולית דיין, ונראה שאין מי שמשגיח ורואה מה שהיהודי עושה ופועל וכו'. אך כשעומדים ביום הזכרון, הזמן גרמא להתחזק באמונה שלימה ש"זכר כל היצור לפניך בא, מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדיו גבר, מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש" – אנחנו אומרים בבטחון ואמונה, שעל אף שההעלמה של העולם החיצוני שולטת בעולם, אך אנו ממליכים את הש"ת ומאמינים שכל מעשינו באים לפניו, ויום יבוא ונראה כיצד היה הש"ת איתנו ועמנו, וכל מעשה שלנו נחשב לפניו, ופועל גדולות ונצורות.

גידון הראשונים בשיעור איסור בישול בשבת
בחדל | החילוק בין גדר הבישול בשבת לגדר
הבישול ב'בשר בחדל' | עיקר איסור מלאכה
בשבת הוא על 'מלאכת מחשבת' – דבר שהאדם
מחשיב כמלאכה

לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים: אחד לאיסור אכילה,
ואחד לאיסור הנאה, ואחד לאיסור בישול (חולין קטו:).

נחלקו הראשונים בשיעור הבישול שנאסר בבשר בחלב: יש
אומרים ששיעורו כמו באיסור בישול בשבת – 'מאכל בן
דרוסאי', והיינו שליש בישול. ויש אומרים שכדי לעבור על
איסור בישול בשבת בחלב צריך שיהיה מבושל 'כל צורכו'
(ראה לשון הגמ' לעיל קח: וברש"י וראשונים שם. וראה עוד בפר"ח י"ד פו
ג, ובפלי' צב ג, ובמנחת חינוך ז ג, ושם צב ג).

ועמדו האחרונים בטעם החילוק בין הבישול בשבת לבישול
בשבת בחלב, כמו שכתב הגר"ז (מנחות נו:): "שיעור דמאכל בן
דרוסאי ליכא בבישולים אחרים, דרק באיסור שבת דאיסורו
הוא 'עשיית מלאכה' – אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי
חשיבא 'מעשה עבודה' של בישול וכו'. אבל היכא דהאיסור
הוי שיתבשל 'החפצא', כגון בשבת בחלב – דבעי שהחפצא
יהא מבושל, אז אפשר דבישולו זה אין זה נחשב כבישול
בחפצא".

והיינו, שבשבת קודש לא נאסר הבישול מצד גדר 'בישול',
אלא שבשבת אסור לעשות 'מלאכה' הנצרכת לאדם, וכיון
שמאכל שמבושל בשיעור 'בן דרוסאי' ראוי לאכילה, נמצא
שבבישול שכזה עשה האדם מלאכה, אף שה'בישול' אינו
בתכלית השלימות. מה שאין כן בבשר בחלב עיקר האיסור
הוא החיבור של הבשר והחלב ביחד, ולכן צריך לכך בישול
גמור, כל צרכו.

וביותר יובנו הדברים לפי המבואר טובא בספה"ק, שהמכוון
באיסור עשיית מלאכה בשבת הוא כדי לבטא שבאמת
האדם אינו עושה כלום מעצמו, והכל נעשה על ידי השי"ת,
שהוא החונן לאדם את הדעת וכו' [ובכן מתקנים את החטא
הקדמוני, שעיקרו היה מה שהנחש הסית את אדם וחוה, ואמר להם
שגם הם יכולים להיות יוצרי עולמות].

ומעתה יובן עומק החילוק בין שבת לבשר בחלב, שכן
בשבת קודש צריך האדם לשבות ממלאכה, כדי לבטא
שבאמת אינו 'יוצר' ועושה מאומה. ולכן ברגע שהמאכל
נחשב כמבושל בעיני בני אדם, הרי שזה נחשב שעשה
'מלאכה', ולכן הוא חייב על בישול זה. מה שאין כן בבישול
בשבת בחלב, שם אין עיקר האיסור מצד ההסתכלות האנושית
והחיצונית, אלא האיסור הוא בעצם התערובת והבישול של
הבשר והחלב, ולכן לא מספיק שבדעת בני אדם נחשב
מאכל זה כמבושל, ורק בבישול כל צרכו עוברים על הלאו.

אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם,
לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות שמבראשית.

האמונה היא הצענה על התמימות של 'צדיק ורע לו'

הנה נתבאר שבברכת זכרונות אנו מעוררים את הלב לאמונה בכך שהשי"ת יודע וזוכר
את כל הנעשה בבריאה, הן באופן כללי בכל מיני מאורעות גדולים ומצבים קשים [במבול,
במצרים, ובזמן הגלות], והן בחיי היום-יום וכו'.

אמנם, כאשר עומדים בתפילה בראש השנה, ועוסקים בכך שהשי"ת דן את הבריאה כולה,
והוא עושה עושה ויעשה לכל המעשים, ואין שום דבר וענין בבריאה שאינו נעשה ונפעל
בהשגחתו המדוקדקת, עלולות לפעמים להתעורר שאלות בעומק הלב על ההנהגה העליונה,
ואף שיהודי לא שואל שאלות כלפי מעלה ח"ו, והוא מבין שאינו צריך ואינו יכול להבין
את דרכי ההשגחה העליונה, אולם בפנימיות הלב עלולות להתעורר מבוטות ופליאות על
דרכי ההנהגה, מאחר שבמצאות הבריאה החיצונית אין רואים עין בעין את הנהגתו יתברך,
והפליאה הולכת ומתעצמת כאשר הוא נתקל במציאות של 'צדיק ורע לו', ורשע וטוב לו,
שזה מגביר את ההרגשה של השכחה וההעלמה ח"ו.

ועל כן אנו פותחים את ברכת זכרונות בתיבות "אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם,
לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות שמבראשית, כי אין שכחה לפני כסא כבודך, ואין
נסתר מנגד עיניך", והיינו שיהודי אומר שאף שאינו מבין מה מתרחש בעולם, ואין לו מענה
על כל הפליאות והמבוטות בהן הוא נתקל, אך הוא יודע שבאמת כל מה שקורה בעולם זה
ענינים נפלאים וגבוהים – 'תעלומות' ו'נסתרות' שמבראשית, ואין לו שום דרך להבין את
הנהגתו יתברך. וגם מה שכן נראה לאדם שהוא מבין קצת, באמת אינו מבין כלל.

משל למה הדבר דומה, לילד שהתחיל זה עתה ללמוד גמרא, וסבור שכבר מבין היטב את
הדברים, אך ככל שהוא מתבגר, הוא מבין יותר ויותר שבאמת הבנתו קלושה מאד, וכל
מה שהבין עד היום היה רק לפי קט שכלו, אך באמת עומק התורה הוא אין סוף ואין חקר.
וכמו כן הוא בענין דרכי ההנהגה – שגם אם לפעמים נראה לאדם שהוא מבין ומשיג מה
מתרחש בעולם, ועולה בדעתו שענין פלוני אירע לאדם פלוני מכיון שעשה כך וכו', ומתוך
כך מפטיר "אית דין ואית דין", או לאידך גיסא – שכאשר הוא רואה הארת פנים לו או
לזולתו הוא אומר בשמחה וחדוה: "הנה אנו רואים בחוש שהשי"ת משלם על המעשים
הטובים", אולם ככל שהוא מתבגר הוא מבין עד כמה באמת אינו מבין מאומה בדרכי
ההנהגה העליונה. זוכה להבין כי "לא מחשבותי מחשבותיכם", וכבר אינו מנסה לענות
וליישב את התמימות הללו בדברי שכל והבנה, אלא רק באמונה.

אשרי איש שלא ישחך וכן אדם יתאמן בך,
כי דורשיך לעולם לא יכשלו,
ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך.

התחזקות באמונה בתנאף ההעלמות על כבוד שמים

אמנם, אחרי ככלות הכל, כמה שיהודי מתחזק ומכיר שאינו משיג את כל התעלומות ואת
סודי ההנהגה, אך הלב היהודי בוער ומקשקש בקרבו על ההעלמה שבבריאה. ולא מצד
הקושי הפרטי שעובר עליו, שהרי כבר הבין שאינו יכול להבין כלל את דרכי ההנהגה,
אבל הלב היהודי נחמץ ומשתומם על ההעלמה השוררת על כבוד שמו יתברך.

יהודי עומד בראש השנה, יום התחדשות הבריאה, שהיה לצורך גילוי מלכותו יתברך,
ומתעוררת בפניו תמיהה על מה שנראה בבריאה – כמה גדולה היא הבושה והחרפה השוררת
את לבו בזמן הגלות, כאשר ידאי חטא נמאסו, וכבוד ה' וכבודם של ישראל מושפל.

לב יודע מרת נפשו, כיצד לפעמים האדם מתבייש מעצמו, וקל וחומר מסובביו, כאשר
הוא שומע באוזני רוחו בת-קול הלוחשת לו: "אם הינך בן נבחר של מלך מלכי המלכים,
מדוע המצב שלך כל כך קשה, ומדוע עוברים עליך כאלו ענינים קשים – בבני חיי ומוזני",
ותמיהות אלו מתגברות בפרט ביום התחדשות הבריאה, כאשר כל הבריאה מתחדשת שוב
כדי לפרסם את כבודו ומלכותו, ובפרט על ידי נשמות ישראל – בני אל חי, ומתוך כך קשה
מדוע אינו רואים בעין בשר את התעלות והתחדשות כבודם של ישראל, ואדרבה וכו'.

ואם על עניניו הפרטיים ינסה האדם להסביר שמעברים ויסורים אלו באו אליו בגלל
עוונותיו הרבים – מה יעשה כאשר המחשבות טורדות את מנוחתו, בראותו שאומות
העולם יושבים על המנוחה ועל הנחלה, וגם בקרב בני ישראל הוא נתקל במצבים בהם
צדיקים וקדושים עוברים יסורים וקשיים וכו' כנודע.

ומתוך כך מתחזק יהודי ואומר באמונה וודאות דקדושה – "דורשיך לעולם לא יכשלו ולא
יכלמו לנצח כל החוסים בך", ואף שבחשכת הגלות אינו מבינים כלל מה עובר עלינו, ומה
התכלית בכל היסורים והבזיונות שהם מנת חלקנו, אך בבוא היום נבין ונשיג כיצד כל מה
שעברנו היה חלק מהתגלות כבוד מלכותו.

זוהי העבודה בסדר זכרונות – לעורר את האמונה שהשי"ת זוכר ורואה את כל הבריאה
תמיד, ומאידך גיסא אנו מבינים שאין לנו שום דרך להשיג ולהבין את דרכי השי"ת
והנהגתו, אולם בדאי יום יבוא ונזכה להשיג כיצד כל מה שאירע בבריאה היה חלק מגילוי
כבוד מלכותו, "ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך".

דברי תורה עשירים במקום אחד

אשיחה בחוקיך: 'אשיחה בחוקיך' שיחה ג' תשע"ט, 'מלך ח"א מאמר י', הגדה
של פסח בני בכורי ישראל אות קצט.

קומי אורי כי בא אורך: 'מלך ח"א מאמר לו.

מכון שבתך: 'חוד השבת ח"ג עמוד תקלט.

מי האיש: 'נר לדגלי ח"א מאמר כח, 'אשיחה בחוקיך' פרשת קדושים שיחה
ג' תשע"ח.

החפץ חיים: 'מרפא לשון עמוד תקצ.

אוהב ימים לראות טוב: קול הלשון, שיעור מס' 1596003.

זקני ישראל (כז א)

'זקני ישראל' הם הלק ממסירת התורה | תרגום התורה ליוונית על ידי זקני ישראל | "זקני ויאמרו לה" - קבלת ישוב הדעת ואור האמונה בשיחה עם יהודים שבאו לימי הזקנה

התנאים אמרו: "אם חכמה אין כאן, זקנה אין כאן" [בתמיהה], וכתב רש"י "הלא זקן אני, והיה לו לשאלני" (ברכות לט.).

ומכאן ניכנס להתבונן בלשון הכתוב (דברים לב ז) "זכור ימות עולם ביתו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לה". בפסוק זה מלמדת אותנו התורה הקדושה להקשיב לעצת הזקנים, ש"יאמרו לה" את הדרך הנכונה.

יהודי שכבר עליו מה שעבר בהאי עולם, מקבל חכמת חיים, ולומד להסתכל על כל ענין באופן יותר מיושב, בהסתכלות של אמונה. כבר ראה כל כך הרבה פעמים איך השי"ת מנהיג את עולמו, איננו מתרגש מעוד ענין ועוד שמועה, כבר עבר עליו כהנה וכהנה, ונוכח לראות שאחר כללות הכל השי"ת מנהיג את עולמו כרצונו, על צד היותר טוב.

זהו מה שנאמר "חנן נער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" - שיש להטעים לצעירי הצאן דעת של "טעם זקנים", ולגרום שגם כעת, בעודם 'נער', לא תסור מהם החכמה של הטעם זקנים [כ"י זקין], ובכך יוכלו לעבור את מעברי העולם עם יותר ישוב הדעת וקירבת ה', ולא ליפול למחשבות שאם יעשו כך וכך, בודאי יצליחו וכו', כנודע איך מחשבות אלו מצויות יותר אצל אלו שלא באו עדיין לזיקנה [דקדושה].

זהו הכח של 'זקני ישראל', שיש להסתופף בצלם ולשווח איתם, ולא רק כדי לשמוע מהם סיפורים מדורות עברו השמורים בצקלונם, אלא גם במלי דעלמא, על דא ועל הא - בכל נושא וענין יכולים לקבל הארה והתיישובות הדעת על ידי שיחה עם 'זקני ישראל', שכבר טעמו את טעם העולם הזה, ויש בכוחם להאיר לצעירים מהם את ההסתכלות הנכונה על עניני העולם, וכיצד יש לו ליהודי לבוא לפני השי"ת בתפילה על כל דבר וענין, ולא לסמוך על 'כוחי ועוצם ידי'. וגם כאשר 'זקני ישראל' לא רוצים לשבור את רוחו של מי שבא לשוחח איתם, ואינם אומרים לו להדיא שהוא חי בדמיונות וכו', אך בעצם השיחה איתם מקבל יהודי הארה של ישוב הדעת וקירבת ה', וכמו שהכתוב ממשיך ואומר - "והדרת פני זקן ויראת מאלוקיך אני ה'".

בפרשת השבוע משה רבינו מצווה את בני ישראל על הקמת המזבח וכניסה בברית עם השי"ת [אחר הכניסה לארץ ישראל], ומשה רבינו משתף בכך את הזקנים, כמו שנאמר "ויצו משה זקני ישראל את העם", וכתב הרמב"ן שלכן הוא שיתף את הזקנים - "כי כל עם הולך בעצת זקניו", והספורנו הוסיף - "שהם יהיו במעמד בעברם הירדן".

והמקום לעמוד קמעה על ענין 'זקני ישראל', אשר נבחרו להנהיג את בני ישראל, כמפורש בתורה הקדושה בכ"מ, וכן אמרו חז"ל בתחילת מסכת אבות: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים". וכן אמרו חז"ל (עירובין נד:): "כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן וכו'. נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקן, נסתלקו זקנים נכנסו כל העם".

ובענין המנין 'שבעים זקנים', כתב הרמב"ן ש"ציוה המספר הזה בשופטי ישראל, כי המספר הזה יכול כל הדעות, בהיותו כולל כל הכוחות, ולא יפלא מהם כל דבר וכו', כי ראוי במספר השלם הזה שישירה עליהם כבוד השכינה כאשר היא במחנה העליון".

ובזה יובן מה שמסופר בחז"ל (מגילה ט.) שכאשר ביקש תלמי המלך להשפיע בבריאה את טומאת יוון, ולעקם ולבלבל את קדושת התורה, הוא לא הסתפק בתרגום התורה על ידי מתורגמנים שונים, או על ידי כמה מחכמי ישראל, אלא קיבץ דיקא שבעים ושנים זקנים, וציוה עליהם לתרגם את התורה, ובכך הוא רצה להכניע ולבטל את הכח וההשפעה של השבעים זקנים דקדושה, ואדרבה - להשפיע על ידם בבריאה את קליפת יוון, תחת שישירה על ידם כבוד השכינה, כדברי הרמב"ן [ואכ"מ בביאור השנים הנוספים, ועמדו בכך הספר"ק].

והמקום לעסוק בגוון נוסף בענין של 'זקני ישראל'. שאמנם בדרך כלל בתורה תיבת 'זקן' מרמזת על החכמה, כדרשת חז"ל (קידושין לב:): "זקן" - "זה קנה חכמה", אמנם מאידך גיסא רואים בכ"מ מעלה וחשיבות באדם שהגיע לגיל זקנה ושיבה, אף שאינו מחכמי ישראל. וכן פסק הרמב"ם (תלמוד תורה ו טו): "מי שהוא זקן מופלג בזקנה, אף על פי שאינו חכם, עומדין לפניו ואפילו החכם שהוא ילד, עומד בפני הזקן המופלג בזקנה". וכמו כן מצוי שחזק

בדיבור לשון הרע מזהלישים את הטוב הפנימי שיש בכל יהודי ותיקון הדבר בכה הקטורת

ורע אביך, וכתב רש"י דהיינו "הקב"ה, שנקרא רע לישראל". וכמו כן השי"ת נקרא "יושב בסתר" (ותהיה צא א), ועוד נאמר "אכן אתה אל מסתתר" (ישעיה מה טו).

ובאופן נוסף יש לבאר מה שדיבור לשון הרע נקרא "מכה רעהו בסתר", שכן כאשר יהודי מדבר רע על חבירו, הרי שהוא מגדיל ומעצים את חלק הרע וההיגיון של רעהו, ומעלים ומסכה את חלק הטוב שיש בכל יהודי, שהיא נשמתו הטהורה, השוכנת 'בסתר' ובפנימיות (ברכות י).

ומדה טובה מרובה, שתקון החטא נעשה גם הוא 'בסתר', כמו שאמרו חז"ל (יומא מד.) "על מה קטורת מכפרת, על לשון הרע. יבוא דבר שבחשאי, ויכפר על מעשה חשאי". ויש לומר שהקטורת מבטאת את העבודה הפנימית, לפני ולפנים, מקום גילוי הקדושה הפנימית של כל בר ישראל. ושם מתגלה שגם אם נראה שבחיצוניות עשה אותו יהודי מה שעשה, אך בפנימיות נפשו, 'בסתר', לבו לשמים, ורצונו רק בטוב. ונמצא, שהקטורת מכפרת בהיותה מזכירה את קדושתם הנצחית והפנימית של נשמות ישראל, והיא מבטלת את הדיבור הרע שנאמר על בר ישראל.

תהפץ חיים הסתכלות פנימית על שמירת הלשון מתוך פרשת השבוע

אור מכה רעהו בסתר (כז כד).

בפרשת השבוע נאמר "אור מכה רעהו בסתר", וכתב רש"י "על לשון הרע הוא אומר". ועמדו המפרשים על מה שזכור כאן תיבת 'רעהו', וכתב בספר 'הכתב והקבלה' ש"ב למעט את בעלי המחלוקת, שהם מחבלי עולם שעליהם אין איסור לגנותם ולהשפילם". ויש לבאר את הדברים באופן נוסף. בהקדם נקודה יסודית בענין חטא הלשון.

שהנה איסור לשון הרע הוא רק בדיבור על יהודי, בשונה מחלק מאיסורי בין אדם לחבירו, ששייכים גם בין ישראל לאומות העולם. וטעם הדבר, שכן חומר עוון זה נובע מכך שכל יהודי הוא 'חלק אלוך ממעל, וכאשר מדברים רע על יהודי, נמצא שמדברים על השי"ת ח"ו".

ובזה יש לבאר את אזהרת הכתוב "אור מכה רעהו בסתר", שהוא אזהרה לדיבור רע על כל יהודי, כיון שבכך נמצא שמדברים ח"ו על השי"ת, אשר נקרא בלשון הכתוב (משלי כז י) "רעך

ימי הילולא - ראיית הטוב וקירבת ה' במשנתם של צדיקי הדורות

אהב ימים לראות טוב

הרה"ק ר' אורי ב"ר פינחס זיץ"א, ה'שרף מסטערליסק' | כ"ג אדר ה'תקפ"ו

ויש לומר, שכשם שאמר הרה"ק ר' מענדלי מויעבסק זיץ"א, שאמנם אמרו חז"ל (ברכות ה.) שארץ ישראל נקנית ביסורים, אך במעברים ויסורים שעברו עליו, הוא כבר 'הוציא ידי חובה' את כל הרוצה לעלות לארץ הקודש - כמו כן יש לומר בענינו, שהשרף ותלמידיו זיץ"א כבר פעלו מה שצריך לפעול ותיקנו מה שצריך לתקן, ובדורנו יש להשפיע על בני ישראל רק טוב.

אמנם, מאידך גיסא, כאשר יהודי עובר מה שעובר, בבני חיי ומוזני, יכול הוא לשאוב חיות וחיוק מעבודתו בקדוש של השרף ותלמידיו זיץ"א, שגילו דרך של קירבת ה' בתוך הקושי והעניות, מתוך שפלות וענוה, ומסירות נפש לה' ולתורתו.

ואחר קבלת הנהגת ה' והזדיקות בו יתברך בתוך הקושי והצער, העת להעתיק לפני השי"ת, שיהיה לבני ישראל כל טוב, ויראו רק ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם, בבני חיי ומוזני רויח, ובכך יוכלו לעבוד את ה' באמת ובתמים.

שהלכו בדרך של מידת הגבורה והיראה במסירות נפש - רוב בני אדם לא מחפשים להתקשר אליהם ולדבוק בהם ובתורתם. וטעם הדבר, שכן לכאורה כל צדיק משפיע בבריאה את דרכו ועבודתו, והמון העם אינם מבקשים נסיונות של דינים יראה וגבורה, ולכן מעדיפים לדבוק בצדיקים ששייכים יותר למידת החסד והרחמים.

אולם, נודעו דבריו של האדמו"ר האמצעי מחב"ד, שגם צדיקים שבחיים חיותם התנהגו בדרך מסוימת, הרי שלאחר הסתלקותם כבר אינם שייכים לצמצום של העולם הזה, ויכולים לפעול אצלם גם בענינים וגוונים בהם לא עסקו בחייהם.

וכמו כן יש לומר בענינו, שאמנם בדורות הקודמים היתה דרך זו אחת מדרכי עבודת ה', אולם בדורנו אנו גילו צדיקים שצריך להשפיע לבני ישראל כל טוב, וכאשר חסר ליהודי בגשמיית ח"ו, הדבר משפיע עליו גם ברוחניות, ולכן צריך שיהיה ליהודים טוב גשמי ומוחשי, ובכך יתקרבו יותר להשי"ת.

הרה"ק מסטערליסק זיץ"א מכונה בתואר 'השרף', שכן דרכו היתה כאחד משרפי מעלה, בקדושה ופרישות מכל עניני עולם הגשם, והנהגת ביתו היתה בדחקות ובצמצום. דרך זו הנחיל גם לתלמידיו ואנשי שלומו, שהיו עובדי ה' במסירות נפש ובקדושה עליונה, ואף שהיו דלים ואביונים, לא היו צריכים מאומה.

וכמו שמסופר, שפעם אחת שאלה אותו מחברתו בקדוש [שהיתה בתו של ר' יעקב קאפיל חסיד, מבני היכלא של הבעש"ט הק', אביו של האהבת שלום מקאסוב זיץ"א] מדוע איננו משפיע לחסידיו פרנסה ברווח. והשרף הק' נענה לדבריה ופתח את חדרו ואמר שכל אחד יכול לבוא ולבקש כאוות נפשו, אך תלמידיו ביקשו שיברכם בענינים שונים בתורה ויראת שמים, ולא היה אחד שביקש על ענינים גשמיים.

והנה אנו רואים בדורנו אנו, שבני אדם נוטים יותר לעסוק בדרכיהם וענינים של צדיקים שעסקו בהשפעת שפע טובה וברכה לבני ישראל, ולעומת זאת צדיקים